

ΠΗΓΗ 1^η

Η στάση του Βενιζέλου απέναντι στο πολιτειακό το 1917

Παρά την επιφυλακτικότητα του Βενιζέλου να τηρήσει θαρραλέα στάση για μια ριζοσπαστική αντιμετώπιση του πολιτειακού ζητήματος – που de facto είχε τεθεί από το 1915- οι εκδηλώσεις υπέρ της Δημοκρατίας φούντωναν τώρα στη Θεσσαλονίκη. Στα συλλαλητήρια που πραγματοποιήθηκαν εκεί τον Απρίλιο του 1917, θα συνταχθούν ψηφίσματα που κήρυσσαν έκπτωτο τον Κωνσταντίνο, ζητώντας την επίσημη ανακήρυξη της Δημοκρατίας. Ο Βενιζέλος όμως, δέσμιος των βρετανικών υποδείξεων (για την παγίωση της συνταγματικής βασιλείας και του βασιλικού θεσμού στην Ελλάδα) εξακολουθούσε να τηρεί στάση αναμονής.

Οι θέσεις του αρχηγού των Φιλελευθέρων στο πολιτειακό ζήτημα, εκείνες τις κρίσιμες στιγμές, προκύπτουν από μια απόρρητη έκθεση του υπουργού των Εξωτερικών της προσωρινής κυβέρνησης Ν. Πολίτη προς τον Άθω Ρωμάνο στο Παρίσι (τον Απρίλιο του 1917), που περιείχε εκμυστηρεύσεις του Βενιζέλου προς τον Πολίτη: «[...] ως εκ των δηλώσεων ας εκάμαμεν εν αρχή του κινήματος ότι τούτο δεν έχει χαρακτήρα αντιδυναστικόν, δεν δυνάμεθα σήμερον να δηλώσωμεν επισήμως εις τας φίλας· κυβερνήσεις ότι αποκρούομεν πάσαν λύσιν εντός της σημερινής δυναστείας. Βέβαιον εν τούτοις είναι ότι πάσα ρύθμισις των καθ' ημάς πραγμάτων, ήτις δεν θ' απεμάκρυνεν οριστικώς την σημερινήν δυναστείαν, θα ήτο λύσις νόθος ήτις δυσκόλως θα επέτρεπεν εις το Έθνος να επιτύχη την ψυχολογικήν εκείνην κάθαρσιν, άνευ της οποίας δύσκολον θα είνε να ορμήση η Ελλάς μετά την παρούσαν δοκιμασίαν εις νέον πολιτικόν βίον ικανόν να επιτύχη την ανάπλασιν της. Δυστυχώς [...] εν Αγγλία φαίνονται δυσφόρως έχοντες προς την ιδέαν ριζικής μεταβολής εν Ελλάδι. Εάν δε σήμερον ο βασιλεύς απεφάσιζε να παραιτηθή του θρόνου, εγκαταλείπων διαρκώς την Ελλάδα και αφήνων τον υιόν του να εφαρμόση την εθνικήν πολιτικήν, φοβούμαι ότι τοιαύτη λύσις θα εθεωρείτο παραδεκτή εν Αγγλία και δυσκόλως θα ηδυνάμεθα να την αποκρουσωμεν ημείς. Ελπίζω μόνον ότι ο βασιλεύς δεν θα κάμη εγκαίρως τοιοῦτο διάβημα και όταν τυχόν αποφασίση να το κάμη θα είναι πλέον αργά και θα έχη ήδη ωριμάσει η ιδέα της καταλύσεως της όλης δυναστείας. Καίτοι δε η εν Ρωσία επανάστασις με κάμνει να αποκρούω ολιγώτερον παρά πριν την ιδέαν της δημοκρατίας και φρονώ μάλιστα ότι αν η Ρωσία αποδεχθή το δημοκρατικόν πολίτευμα ουδένα θα παρουσιάζη δι' ημάς κίνδυνον η αποδοχή της δημοκρατικής μορφής του πολιτεύματος, εξακολουθώ ούχ ήττον φρονών ότι αρίστη δια τα συμφέροντα μας λύσις θα ήτο η διατήρησις του σημερινού πολιτεύματος με βασιλέα λαμβανόμενον εκ του βασιλικού οίκου της Αγγλίας. Αλλ' εάν τούτο δεν είναι δυνατόν, τότε δεν νομίζω ότι υπολείπεται άλλη λύσις παρά την δημοκρατίαν, δια την οποίαν

θεωρώ ώριμον τον Ελληνικόν λαόν και την οποίαν εκ διεθνών μόνον λόγων απέστεργα εφ' όσον πάσαι αι Μεγάλαι Δυνάμεις πλην μιας είχαν μοναρχικήν μορφήν πολιτεύματος».

Π. Πετρίδη, *Πολιτικές δυνάμεις και συνταγματικοί θεσμοί στη νεότερη Ελλάδα (1844-1940)*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1984, σελ. 114-115